

Afganisztán Nemzeti Rendőrsége II. A rendőrségi rendszer felépítése, és a szervezetépítés nehézségei

Dely Péter

Absztrakt:

Az Afgán Rendőrségről szóló tanulmány második része bemutatja a rendőrség teljes és részletes felépítését, és annak törvényi szabályozását, az abban megbúvó ellentmondásokkal együtt. Foglalkozik azokkal az alapvető problémákkal is, melyek a szervezetépítés során jelentkeztek. Ezek közül a legfontosabb az oktatás, és a korrupció kérdése. Az írás a rendőrségi bérezésen és a nyilvántartási rendszereken keresztül bemutatja, hogyan emelkedik a korrupció állami szintre.

Kulcsszavak: Afganisztán, ANP, Szervezetépítés, Korrupció, LOTFA, Tashkil

Abstract:

The second part of the contribution is about the full structure of the ANP, with details, and it's measure, and the hidden contradictions of the different laws. Additionally deals with the emerging problems of building an organisation, high of priority the question of the education and the corruption. Trough the LOTFA and the Tashkil, the disquisition shows how the corruption infiltrate to the governmental level.

Keywords: Afghanistan, ANP, organisation building, corruption, LOTFA, Tashkil

1. A rendőrség felépítése

A jelenleg is fennálló rendőrségi rendszer alapjainak letétele 2002-ben kezdődött meg, Németország irányításával. A 2002 februárjában megtartott Berlini Konferencián az afgán újjáépítésben részt vevő országok egy 62 ezer fős rendőrség felállításáról állapodtak meg. Ennek gyakorlati kivitelezésével, és a nemzetközi missziókkal az írás első része foglalkozik. Megjegyzendő, hogy ugyanekkor arról is megállapodás született, hogy a jogrendszer modernizálását Olaszország irányítja.

A modern alapokra szerveződött Afgán Nemzeti Rendőrség¹ (a továbbiakban ANP) a belügyminisztérium irányítása alá tartozó rendvédelmi szervezet, megközelítőleg 170 000 fős létszámmal.² Négy fő része van, ezek az Afgán Egyenruhás Rendőrség;³ az Afgán Készenléti Rendőrség;⁴ Afgán Határrendőrség;⁵ és a Bűnügyi Nyomozó Osztály.⁶ 2010 óta létezik két további szervezet is, ezek az Afgán Települési Rendőrség⁷ és az Afgán Közrendvédelmi Erő.⁸ Érdekes, hogy a Nemzeti Rendőrségen túl, szintén a belügyminisztérium alárendeltségében létezik egy Kábítószer Elleni Rendőrség⁹, mely hivatalosan nem a Rendőrség része.

Az ANP négy fő ágazata felöleli a rendvédelmi terület szinte teljes egészét, az Egyenruhás Rendőrségbe betagozódva megtalálhatjuk a katasztrófavédelmi szerveket is.¹⁰ A Belügyminisztérium és a rendőrség szervezeti struktúráját az I.sz. melléklet ábrázolja.

A rendőri szervezeteket alapvetően a Biztonságért felelős helyettes Belügyminiszter irányítja (Kivéve a CNPA, és az APPF, melyeknek saját helyettes Belügyminiszterük van), de az Afgán Közjogi Törvény¹¹ értelmében tartományi szinten a kormányzóknak befolyásuk van a Rendőrség működésébe.

¹ *Afghan National Police ANP*

² *A rendőrségi létszámadatok tekintetében nincsenek megbízható számadatok, ezek okára a későbbiek során kitérek. 2014 augusztusában ez a szám 153 317 volt Forrás: SIGAR, Quarterly Report to Congress, Oct. 30, 2014 p.106. Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2014-10-30qr.pdf> Letöltve: 2014.12. 17.*

³ *Afghan Uniform Police AUP*

⁴ *Afghan National Civil Order Police ANCOP*

⁵ *Afghan Border Police ABP*

⁶ *Criminal Investigation Department CID*

⁷ *Afghan Local Police ALP*

⁸ *Afghan Public Protection Force APPF*

⁹ *Counter-Narcotics Police of Afghanistan CNPA*

¹⁰ *Az Egyenruhás Rendőrségen belül létezik Tűzoltóság és Katasztrófavédelem is.*

¹¹ *Afghan Public Law*

1.1. Afgán Egyenruhás Rendőrség - AUP

Az Afgán Rendőrség fő szervezete, 113 515 fős létszámmal.¹² Regionális alapon szerveződött öt régióval (központi, keleti, északi, nyugati, déli régió), ide tagozódik többek között a közlekedési rendőrség, a tűzoltóság, és a katasztrófavédelem is. Fő feladata a törvényes rend betartása, betartatása, a hírszerzés/felderítés alapú rendőri munka, a közbizalom építése, illetve a Bűnügyi Rendőrség munkájának támogatása. A kezdetekkor félkatonai rendőri egységet állítottak fel, de folyamatban van a „polgárbarát” civil rendőrséggé¹³ történő átalakulása.

1.2. Afgán Készenléti Rendőrség ANCOP

A Csendőrség mintájára létrehozott „elit” rendőri szervezet 14 500 fős¹⁴ létszámmal. Nem területi alapon, hanem katonai elvek szerint zászlóalj, dandár kötelékben szerveződött. A parancsnokság Kabulban található, de az öt dandár, különböző helyeken települ szerte az országban. Elsődleges feladata a fegyveres erők támogatása, az általuk megtisztított „ellenálló mentes”¹⁵ területeken a közbiztonság védelmének átvétele, illetőleg az AUP helyettesítése a veszélyes területeken. Ezen túlmenően általános feladata a közrend védelme. Felszerelése, fegyverzete, módszerei közelebb állnak a katonai egységekéhez, mint a többi rendőri alakulathoz.

1.3. Afgán Határőrség - ABP

A 23 090 fős¹⁶ szervezet fő feladata az 5529 km hosszú államhatár, és a 19 határátkelőhely¹⁷ védelme, a határon átnyúló bűnözés, kábítószer és fegyvercsempészet megakadályozása, küzdelem az illegális migráció ellen. Ez a szervezet felülyeli a repülőtereket is.

1.4. Afgán Bűnügyi Rendőrség - AACP

Kisebb létszámú rendőri egység, mindössze 3400 fős¹⁸ létszámmal működik. Logisztikailag az AUP bázisain települ, hasonló területi alapon szervezett struktúrá-

¹² SIGAR, *Quarterly Report to Congress, Oct. 30, 2014 p.106.* Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2014-10-30qr.pdf> Letöltve: 2014.12. 17.

¹³ *community-policing*

¹⁴ *TASKHIL - RS Security Force Assistance Guide 3.0 p. A 28*

¹⁵ *COIN Clear*

¹⁶ *TASKHIL - RS Security Force Assistance Guide 3.0 p. A 26*

¹⁷ *RS Security Force Assistance Guide 3.0 p. A 26*

¹⁸ *PLANTY, DONALD J., PERITO, ROBERT M.: USIP Special Report 322 p.4* Forrás: <http://www.usip.org/sites/default/files/SR322.pdf> Letöltve: 2014.12. 15.

ban. Fő feladata a bűncselekmények felderítése, nyomozása. Ezen túl ellát még terrorelhárítással, kábítószer-elhárítással, kiemelt bűncselekmények nyomozásával¹⁹ kapcsolatos feladatokat, illetve ide tagozódik a rendőrségi szakértői terület is.

1.5. Afgán Települési Rendőrség - ALP

Az afgán rendvédelem legkülönlegesebb szervezete, amely jól tükrözi az országban kialakult szokásjog működését. A 25 477 főt²⁰ számláló testület a mi fogalmaink szerint leginkább a polgárőrséghez hasonlít. Bár hivatalosan a Belügyminisztérium irányítása alatt áll, de tagjait a helyi közösségi tanács, a sura választja. Elsődleges feladata az AUP megerősítése, a helyi közösség védelme, közreműködik a fejlesztés, újjáépítés, stabilitás biztosításában. Jogköre korlátozott, nincs felhatalmazása őrizetbe vételre, illetve letartóztatás foganatosítására. Felszerelése amerikai dotációból van, hasonló a rendőrökéhez. Elsősorban arra képezték ki, hogy a lázadók ellen harcoljon, de azokon a területeken, ahol a közösség vezetése a lázadók pártján áll, inkább támogatja őket. Az ALP jelenleg az ország 29 tartományának 129 járásában működik.²¹

1.6. Afgán Közrendvédelmi Erő - APPF

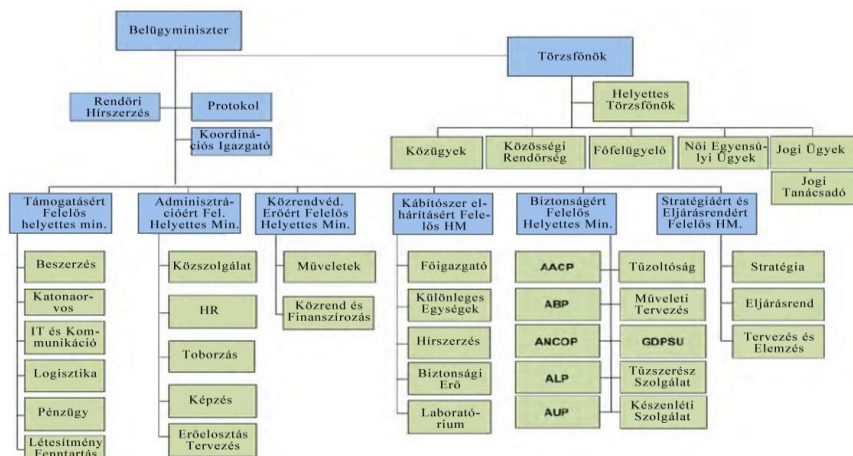
A szervezet 2010-ben jött létre az elnök, Hamid Karzai utasítására. Fő célja az országban működő számtalan biztonsági magáncég feladatainak átvétele. Hivatalosan az állományába tartozó 20 000 fő²² feladata az AUP helyettesítése az őrszolgálati posztokon, a különböző infrastruktúrák, létesítmények és kiemelt személyek védelme során. Valójában főként a külföldi beruházások, NGO-k védelmét látja el. A szervezet tagjai gyakorlatilag bárki számára bérelhetőek. Irányítását a Belügyminisztériumon belül, a Közrendvédelmi Erőért felelős helyettes Belügyminiszter látja el, sőt, bérezése sem a szokásos minisztériumi forrásokon keresztül történik. Az APPF működése számos jogi problémát felvetett, 2014 óta folyamatban van a szabályos rendvédelmi szervezetté történő átalakításuk.

¹⁹ *Afganisztánban ez főként a hivatali, rendőri korrupciót jelenti*

²⁰ *CORDESMAN, ANTHONY H. :141118_IV_Security_Transition_in_Afghanistan_17_NOV_2014_1.pdf p.96 http://csis.org/files/publication/141118_I_Security_Transition_in_Afghanistan_17_NOV_2014_0.pdf Letöltve:2015.03.17.*

²¹ *Uo.*

²² *RS Security Force Assistance Guide 3.0 p. A 32*

1.ábra: Az afgán Belügyminisztérium és Rendőrség felépítése²³
/Szerkesztette: szerző/

1.7. Kábítószerek Ellenőrző Rendőrség - CNPA

Egy helyettes belügyminiszter közvetlen irányítása alatt tevékenykedő, 2 850 fős egység, saját felderítő, egyenruhás, és műveleti állománnyal.²⁴ Alegységei mind a 34 tartományban megtalálhatóak, fő feladatuk az általános kábítószerek rendészeti tevékenység, annak minden szegmensével. A rendőrség intézményén belül az egyetlen szervezet, amelynek törvényes joga és lehetősége van titkosszolgálati eszközök és módszerek használatára.

2. Törvényi Szabályozás

Mint korábban említettem, 2001 után a nyugati demokráciák által a modernizáció útjára terelt országban megkezdődött a törvényalkotás is. 2003-ban megírták, és elfogadták az Új Alkotmányt, melyben hivatalosan szétvált a törvényhozói, a bírói, és a végrehajtói hatalom. Ezt követően főleg Olaszország támogatásával kezdődött meg a törvények megalkotása. Az alábbiakban felsorolom a rendőrség működését befolyásoló jogszabályokat a hivatalos angol fordítás sze-

²³ ISAF/RSM RS Security Force Assistance Guide 3.0 p. A21

²⁴ SIGAR 15-12 Audit Report /2014. oct./ p.2 Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-Audit-15-12.pdf> Letöltve: 2015.03.17.

rinti abc sorrendben. Zárójelben található az eredeti törvények nevének hivatalos angol fordítása, és – ahol megtalálható volt – publikálásuk helye, ideje.

Törvények:

- *Pénzmosás Elleni Törvény /Anti-money Laundering Law/*
- *Kábítószer Ellenes Törvény /Counter-Narcotics Law - Official Gazette No. 875, published 2006/02/04 (1384/11/15 A.P.) /*
- *Büntető Törvény /Criminal Law (Penal Code) - 1976 - Official Gazette No. 347, published 1976/10/06 (1355/07/15 A.P.)*
- *Büntető Eljárásról Szóló Törvény /Criminal Procedure Code - 1965 amended 1974/*
- *Afgán Közjogi Törvény /Afghan Public Law/*
- *Vámtörvény /Custom Law/*
- *Fiatalokorra Vonatkozó Törvény /Juvenile Law (Juvenile Code) - Official Gazette No. 846, published 2005/03/23 (1384/01/03 A.P.) /*
- *Munkaügyi Törvény /Labor Law of Afghanistan - Official Gazette No. 790, published 1999/11/01 (1420/07/22 A.P.)/*
- *Terrorizmus Finanszírozása Elleni Törvény /Law Combatting the Financing of Terrorism /*
- *Külső és Belső Biztonság Elleni Bűncselekmények Törvénye /Law Crimes against Internal and External Security /*
- *Bűncselekmények Felderítéséről és Nyomozásáról szóló Törvény /Law Discovery and Investigation of Crimes/*
- *Gyülekezési Jogról, Sztájkról, és Demonstrációkról szóló Törvény /Law on Gatherings, Strikes, and Demonstrations - Official Gazette No. 805, published 2003/03/13 (1381/12/22 A.P.) /*
- *Börtönökről és Előállító Központokról szóló Törvény /Law on Prisons and Detention Centers - Official Gazette No. 852, published 2005/05/31 (1384/03/10 A.P.) /*
- *Rendőrségi Törvény /Police Law - Official Gazette No. 862, published 2005/09/22 (1384/06/31 A.P.) /*

A fenti törvényekből többet a nemzetközi közösség szakértői készítettek el, többet pedig afgán jogtudósok, akik figyelembe vették az iszlám jogot, és a szokásjogot is. Ebből következik, hogy a törvények között ellentmondások találhatóak. A törvényalkotásban rejlő problémák kifejtése nem fér bele írásom keretei közé, de a szervezet működési zavarainak megértéséhez a fentieket egy példával illusztrálnám:

Az olasz közreműködéssel készült Rendőrségi Törvény a házkutatásról azt írja, hogy annak foganatosításához valamely bizonyíték szükséges az azt elszenvedő személy vonatkozásában. A teljesen afgán készítésű Kábítószer Ellenes Törvény szintén foglalkozik a rendőri intézkedések kérdéskörével, és a házkutatás

indokál az „elfogadható ok” megnevezést használja. Ezek a hazai terminológiában „megalapozott gyanú” és „gyanú” kifejezések lennének. Az első esetben tehát a Rendőrséget a bizonyítási kényszer terheli, ha egy intézkedő rendőr a törvény ismeretében, annak szellemében kíván eljárni, akkor sem lehet biztos abban, hogy helyesen cselekszik. Ugyanez az ellentmondás alapvetően fellelhető a történelmi gyökerekben is. A Pashtunwali irányította pastu szokásjog szerint az ítékezéshez elégséges az alapos gyanú, míg a Saria előírja a bizonyítás szükségességét.

Mint az, az írás első részéből is látható, az elmúlt 13 évben a nemzetközi közösség a legváltozatosabb képzéseket biztosította az afgán rendőrök számára. 2005 óta csak az Egyesült Államok 14 milliárd dollárt költött az ANP fejlesztésére,²⁵ az NTM-A a továbbiakban évi 1,6-1,7 milliárd dolláros költséggel számol.²⁶ Azonban alig vannak látható nyomai ennek a fejlesztésnek.

A fő probléma, hogy az oktatások tervezésénél (legyen az katonai jellegű, vagy tisztán rendőrségi/rendészeti) a nyugati sztenderdeket vették alapul. Az európai, észak amerikai rendőriskolákba polgári alap és középfokú oktatáson szocializálódott fiatalok jelentkeznek, akik a véres erőszakot csak filmélményeken keresztül ismerik, nem része a mindennapjuknak. Ezzel ellentétben, Afganisztánban egészen más a valóság. Molnár Ferenc 2011-ben készített tanulmányában leírja, hogy 2001-ben 3 500 iskolában 1,8 millió fiúgyermek tanult. Ez a szám 2011-re 8,3 millióra emelkedett, mely létszám 39%-a már lány volt. A jelentős emelkedés ellenére ez még mindig csak az iskoláskorú lakosság 58%-át jelentette. Ehhez már 13 000 oktatási intézmény állt rendelkezésre. Mindezek természetesen csak alapfokú iskolák voltak, 2011-ben is csak 0,5 millió gyerek jutott el középiskolába.²⁷ A fejlődés ellenére a 15 év feletti lakosságnak csak 28,1%-a írástudó. A férfiak esetében ez a szám 43,1%, a nőknél 12,6%²⁸

A fenti adatokból látható, hogy a különböző rendőriskolákba beiskolázott fiatalok, és az aktív rendőrök közül képzésre küldött állomány viszonylatában is hasonló arányban voltak az írástudatlanok. Nem különösebben nehéz belátni, hogy mennyire reménytelen dolog iskolázatlan embereknek jogi ismereteket, vagy például jelentésírást oktatni.

A másik alapvető probléma, hogy a legtöbb nemzetközi szervezet (vagy bilaterális megállapodás alapján képzést tartó ország) maximum egymás között egyeztetett a képzésekről, az afgán felet senki sem kérdezte. Erre a legjellem-

²⁵ PLANTY, Donald J., PERITO, Robert M.: *USIP Special Report 322 p.1*

Forrás: <http://www.usip.org/sites/default/files/SR322.pdf> Letöltve: 2014.december 15.

²⁶ Uo.

²⁷ MOLNÁR Ferenc *Segélyezés és fejlesztés Afganisztánban – a nemzetközi közösség esélyei p.2* *Forrás: [http://www.mat.hu/hun/downloads/docs/SVKK_Nézopontok_2011_2_Segélyezés_és_fejlesztés_Afganisztánban%20\(MolnárF.\).pdf](http://www.mat.hu/hun/downloads/docs/SVKK_Nézopontok_2011_2_Segélyezés_és_fejlesztés_Afganisztánban%20(MolnárF.).pdf) Letöltve: 2015.03.24.*

²⁸ CIA *World Factbook/Afghanistan (2000-es becslés)* <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html> Letöltve: 2015.02.11

zőbb példa a rengeteg nyomozói tanfolyam. A különböző országok oktatói a saját jogrendjük alapján alkalmazott nyomozati és bizonyítási eljárásokat oktatták. Ugyanakkor Afganisztán Alkotmányának 134. cikke kimondja, hogy a bűncselekmények felderítése a rendőrség feladata, a nyomozás lefolytatása pedig az ügyészi hivatalé.²⁹ Az ügyészi hivatal azonban az első években nem tartozott a rendőrségi projektek hatáskörébe, így az ügyészeknek senki sem tartott nyomozati képzéseket.

Mindezek miatt az elméleti képzések szükségszerűen voltak kudarcra ítélve. A missziók természetesen igényelték a sikereket, amiket jelenthettek a küldő ország felé. Így az amerikaiak és az ISAF által erőltetett katonai képzést kritizáló polgári rendőri oktatók is a taktikai irányba terelték képzéseiket, és az első évek valóban látható eredmények nélkül teltek. Ugyanakkor azt sem állíthatjuk, hogy a kizárólag civil rendőrök által vezetett képzés elégséges. Az ANCOP – a jelen biztonsági helyzetben érthető módon – felszerelésében nehézfegyverek, mint a különféle aknavető, és a D-30 típusú ágyútarack is szerepelnek.³⁰ Ezek oktatására nehéz lenne civil rendőri szakembert találni, így a katonai szakértők részvétele szükségszerű.

A kezdeti hibák ellenére a képzések egyre inkább átgondoltak, és egymásra épülők lettek. Míg 2013-ban még 21 000 képzés nélküli rendőr teljesített szolgálatot az Afgán Nemzeti Rendőrségében, 2014-re ez a szám 8 000-re csökkent.³¹ A CNP-A vonatkozásában rosszabb a helyzet, 2013. áprilisig az állomány 75%-a esett csak át valamilyen képzésen.³²

2015 januárjában a Belügyminisztérium képzésekért felelős tábornoka, Mashooq Ahmad Seelab azt nyilatkozta: az afgán rendőrségnek nincs szüksége további külföldi képzésekre. Nem csak a teljes állomány képzett, de már nyugati sztenderdek szerint is alkalmas kiképzőkkel is rendelkeznek. A képzésre fordítandó összegekből inkább felszereléssel kellene támogatni őket. Csak a Maydan-Wardak-i regionális kiképző központban 192 fő, NATO elvek alapján kiképzett afgán oktató tevékenykedik. Az oktatók a jogi és szakmai anyagokon túl jelentős hangsúlyt fektetnek az ideológiai nevelésre, olyan témákban, mint a hazaszeretet vagy a kötelességtudat.³³

²⁹ *The Constitution of Afghanistan 2004.01.26. p.36*

³⁰ BALOGH Péter ezredes volt SNR szóbeli tájékoztatása

³¹ HUGHES, Michelle: *USIP Special Report 346 (2014.05.) p.3. Forrás: http://www.usip.org/sites/default/files/SR346_The_Afghan_National_Police_in_2015_and_Beyond.pdf Letöltve: 2015.03.17.*

³² *SIGAR 15-12 Audit Report /2014. oct./ p.6. Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-Audit-15-12.pdf> Letöltve: 2015.03.17.*

³³ SYED Sharif Amiri cikke 2015.01.18. *Tolo Press Forrás: <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17878-police-officials-want-equipment-instead-of-more-training> Letöltve: 2015.01.20.*

A képzés másik formája a napi mentorálás. Az elgondolás, hogy a fontos vezetők és egységek mellett nyugati tanácsadók állnak a napi feladatvégzés során. A probléma ismét a koordinációban keresendő, mivel a szervezetek fontosnak tartották, hogy mindenhová saját mentorukat küldjék. Így fordulhatott elő, hogy egy-egy jelentősebb vezetőnek egy időben több tanácsadója is volt. 2008-ban heti szinten külön értekezlet volt a CNP-A mentorainak. A tanácskozáson egy időben akár 30 mentor is megjelent. Ilyen létszámú mentor szükségképpen nem alakított ki közös álláspontot, mert az általuk képviselt szervezetek érdekei mást kívántak. Ha a számot a teljes Belügyminisztériumra vonatkoztatjuk, akkor láthatjuk, akár 400 mentor is tevékenykedhetett egyszerre. Ilyen létszámnál már inkább zavarták, mint segítették egymás munkáját.

3. Szervezetépítési kihívások

A rendőrség szervezetileg szükségképpen bürokratikus elvek alapján épül fel és működik a világ minden pontján. Amint azt egy korábbi publikációmban leírtam, Afganisztánban egy premodern társadalmi szerkezet épült fel, és ennek szellemisége minden modernizáló törekvés ellenére mélyen beépült az emberek gondolkodásába. Ilyenformán a hagyományok diktálta szokásjogok sokkal erősebb megfelelési mintát jelentenek az emberek számára, mint az írott törvények. Az afgán politikai vezetés egy hibrid rendszert alakított ki, a modern bürokrácia maszkja alatt egy tradicionális a protekcionizmusra, nepotizmusra épülő szervezetet működtetnek.³⁴

Már a modern afgán rendőrség megalakításánál tetten érhető volt, hogy a vezetői beosztásokba alapvetően nem a szakmailag rátermett – a tálbi idők előtt rendőri vezetőként tevékenykedő – személyek kerültek, hanem a hadurak (különös tekintettel az Északi Szövetség) saját embereiket helyezték pozícióba. A rendőrség vezetését, főleg a tartományokban ellepték a tanulatlan volt mudzsahed harcosok, akiknek semmilyen rendőri tapasztalatuk nem volt, csak a gerillaharc mentalitását ismerték,³⁵ viszont hűségesebbek voltak vezetőikhez. A hűségesebb emberek kinevezésének a gyakorlata, és a pozíciók törvényesítése a későbbiekben is megmaradt, bár a nemzetközi szervezetek több alkalommal szólították fel Hamid Karzai elnököt, a közismerten jogsértő személyek hatalomból való eltávolítására. 2006-ban a Human Right Watch, 2008-ban az ENSZ.³⁶ Bár

³⁴ GIUSTOZZI Antonio and ISAQZADEN Mohammad: *Policing Afghanistan: The Politics of the Lame Leviathan* (London: Hurst and Company, 2012), p.184

³⁵ WILDER Andrew: *Cops or Robbers? The Struggle to Reform the Afghan National Police* 2007 júl. p.3. Forrás: https://www.ecoi.net/file_upload/432_1186393076_cops-or-robbers-reforming-the-anp-ip-1.pdf Letöltve: 2015.02.10.

³⁶ BURCH Jonathon: 'Afghan govt must bring rights abusers to justice-UN', Reuters, 2008. március 18. <http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/ISL173197.htm> Letöltve: 2015.01.20.

látszatintézkedések történtek, a helyzet alapjaiban nem változott. 2015. január 17-én a ToloNews³⁷ cikket tett közzé, melyben leírja, hogy az új, Ghani kormány mezőgazdasági minisztere Mohammad Yaqub Haidari szerepel az INTERPOL száz-as körözési listáján, Észtországi adótarozások miatt.³⁸

Az ilyen törzsi szerveződésű, hadurak befolyása alatt álló rendőrségnél az emberi jogok tiszteletben tartása, vagy akár csak megértése is csekély mértékű. Tapasztalatom szerint a rendőrök nem tudták felfogni és elfogadni, hogy nem tejhatalmú szervezet tagjai, számukra a rendőri önkény, és az erőszak (mint nemi diszkrimináció, a kínzás, vagy a jogtalan fogva tartás) természetes.

A másik oldalról a rendőri pálya vonzerejét nem a szakmai elhivatottság jellemezte, hanem a kiszámítható biztos bérezés. Így az oda jelentkezők nagy százaléknál a rendőri munkavégzéshez szükséges erkölcsi érték teljes mértékben hiányzott. Ezt felismerve az ellenállók is igyekeztek saját embereiket bejuttatni a rendőrségre. Ennek köszönhetően az elmúlt években megemelkedett azon incidensek száma, mikor a képzés alatt álló rendőrök támadtak felettéseikre vagy kiképzőikre.³⁹ Ez annyira súlyos problémává vált, hogy az ISAF kidolgozta a belső fenyegetések elleni „Órangel” rendszert, amely szerint a mentori csoport bizonyos tagjai csak a belső támadó elleni védekezésre fókuszálnak.⁴⁰

Source: General population survey 2009 and general population survey 2012

2. ábra: Korrupció mértéke az afgán társadalomban⁴¹

³⁷ Angol nyelvű afgán internetes hírújság

³⁸ ToloNews 2015.01.17. Forrás: <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17864-afghan-cabinet-nominee-on-interpol-most-wanted-list> Letöltve: 2015.01.20.

³⁹ A NATO terminológiában „green on blue” támadás

⁴⁰ ISAF Insider Threat Handguide 2.0 2014.jún.

⁴¹ CSIS Afghan Forces on the Edge of Transition IV. 2014.11.14.

Ettől a rendőrségtől nem volt elvárható sem a professzionista működés, sem az, hogy a polgári lakosság üdvözölje megjelenésüket. Nem egy példa volt arra, hogy a helyi lakosság ugyan üdvözölte a nemzetközi erők megjelenését, de a vezetők figyelmeztettek, ha a felügyelet átkerül az ANP-hez, úgy a lakosság a tálibok oldalán harcba száll ellenük.⁴² A felsoroltak mellett az afgán rendőrség (és a teljes kormányzati szektor) leghatalmasabb problémája a korrupció. Mint az a 2. számú ábrán látható, a lakossági felmérés szerint a bírák, ügyészek, és rendőrök több mint fele korrupt, bár a rendőröknél ez az arány 2012-re 40%-ra esett vissza.

A Transparency International jelentése szerint Afganisztán a világ negyedik legkorruptabb országa.⁴³ A korrupciónak minden formája megtalálható. Az utcákon szolgálatot teljesítő rendőrök pénzt követelnek a taxisoktól, az áruszállítóktól, a rendőri vezetők a beosztottaiktól. A bírósági eljárások lefolyása pénzel biztosítható. 2015. január 8-án az UNODC kabuli vezetője a ToloNews riporterének azt nyilatkozta, hogy a magas szintű állami korrupció a virágzó kábítószer termelés és kereskedelem fő oka. Az interjú fő indoka az volt, hogy napvilágra került tények szerint egy bebörtönzött kábítószer kereskedőt, aki az afgán drogpiac kulcsfigurája volt, törvényes határozat nélkül szabadlábra helyeztek, miután 14 millió dollárt fizetett a legfőbb bírói testületnek.⁴⁴

Ennek megfelelően a korrupció elleni harc a szervezetépítés egyik kiemelt feladata. A szolgálati korrupció ellen külön nyomozati egységeket hoztak létre, az intézményi korrupció ellen különféle nyilvántartási rendszerek bevezetésével harcolnak. A közpénzek és nemzetközi donációk felhasználásának ellenőrzésére például megalkották az Afgán Pénzügyi Igazgatási Információs Rendszert⁴⁵. Ezen keresztül elméletileg nyomon lehet követni a támogatások felhasználását. Ennek ellenére egy amerikai vizsgálat 2014 októberében megállapította, hogy az amerikai kormány által a CNP-A területi egységeinek 2013. március és 2014. március között célirányosan nyújtott 1,21 millió dolláros támogatásból az AFMIS rendszeren keresztül csak 13 529 dollár felhasználását tudták nyomon követni, a többi nyom nélkül eltűnt a rendszerben.⁴⁶

⁴² CHIVERS, C.J., "With Marjah Largely Won, Marines Try to Win Trust," *New York Times*, 2010. március 1. <http://www.nytimes.com/2010/03/01/technology/01cache.html> Letöltés ideje: 2015.01.20.

⁴³ *Transparency International: Corruption by country* <http://www.transparency.org/country#AFG> Letöltve: 2015.01.20.

⁴⁴ SAYED, Aazem Arash *ToloNews* 2015.01.08. Forrás: [www.tolonews.com //en/afghanistan/17763-unodc-blames-corruption-for-increased-drug-trafficking](http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17763-unodc-blames-corruption-for-increased-drug-trafficking) Letöltve: 2015.01.20.

⁴⁵ *Afghan Financial Management Information System- AFMIS*

⁴⁶ *SIGAR 15-12 Audit Report /2014. oct./ p.7.* Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-Audit-15-12.pdf> Letöltve: 2015.03.17

Dec 2013	524.003.130
Dec 2012	493.403.788
Dec 2011	596.820.614

3. ábra: A LOTFA által nyújtott támogatás 2011-2013 között dollárban⁴⁷

Az intézményesített állami korrupció legjobb példája a létszámokkal, és a rendőri fizetésekkel történő visszaélések. A rendőrségi rendszer működtetésével kapcsolatban két kulcsszó létezik. Az első kulcsszó a Tashkil, ami dári nyelven átalakítást jelent, és rendőri erők létszámadatait határozza meg. A második kulcsszó a LOTFA,⁴⁸ amely az ENSZ (UNDP) kezdeményezésére 2002-ben létrehozott finanszírozási módszert takar, melyen keresztül a nemzetközi közösség az afgán rendőrség működésének anyagi forrásait, így a rendőri fizetéseket is biztosítja.

A LOTFA a Tashkil által meghatározott, és lejelentett létszám után utal rendőri fizetéseket. Emiatt elterjedt gyakorlattá vált, hogy a rendőri vezetők jóval nagyobb létszámokat jelentettek le, mint a valós, így több munkabér érkezett az adott egységhez, melyet szabadon felhasználhattak, vagyis jellemzően a zsebükbe vándorolt. Ha a LOTFA által 2002 óta kifizetett 1,5 milliárd dollárt⁴⁹ tekintjük, látható, hogy jelentős pénzüsszegekről van szó. A visszaélések megakadályozása céljából ötszintű nyilvántartási rendszert vezettek be.

Az első szint a manuális személyzeti adatbázis (MPP),⁵⁰ amikor papír alapon rögzítik minden egyes rendőr adatát, és azt a minisztérium havonta átküldi az UNDP felé, igazolva a bérek kifizetését. A második szint a személyazonosító-kártya nyilvántartás (ICRD),⁵¹ amely a kiadott szolgálati igazolványok alapján rögzíti a létszámot. A harmadik szint a személyzeti statisztikai jelentés (PERSTAT),⁵² mely tartalmazza mind a Tashkil által rendszerben lévő, mind a más forrásból finanszírozott (non-Tashkil) rendőrök adatait. Ez a statisztika is havonta készül járásokként. A negyedik szint az afgán automatikus biometrikus azonosító rendszer (AABIS),⁵³ melyet az Egyesült Államok épített ki a teljes afgán biztonsági szektor számára. Az ötödik szint az elektronikus fizetési rendszer (EPS), amely

⁴⁷ http://www.af.undp.org/content/afghanistan/en/home/operations/projects/crisis_prevention_and_recovery/lotfa.html Letöltve: 2015.03.19.

⁴⁸ *Törvényi és Rendészeti Hitel Alapítvány-Afganisztán /Law and Order Trust Found Afghanistan/*

⁴⁹ *SIGAR 11-10 Audit Report 2011.Április 25. p.2* Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/2011-04-25audit-11-10.pdf> Letöltve: 2015.01.22.

⁵⁰ *Manual Peronnel Record- MPP*

⁵¹ *Identification card/registration database -ICRD*

⁵² *Personnel Statistic Report-PERSTAT*

⁵³ *Afghanistan Automated Biometric Identification System –AABIS 131 Elektronik Payroll System-EPS*

még közel sem épült ki teljesen, a rendőrök csak néhány nagyvárosban kapják munkabérüket elektronikus számlára.

Hozzájárulók	Hozzájárulás mértéke USD-ben
2013	
GOVERNMENT OF DENMARK	8,005,167
GOVERNMENT OF FINLAND	3,241,379
GOVERNMENT OF GERMANY	46,346,225
GOVERNMENT OF JAPAN	135,000,000
GOVERNMENT OF NETHERLANDS	13,586,957
GOVERNMENT OF REPUBLIC OF KOREA	50,000,000
GOVERNMENT OF UNITED KINGDOM	4,071,661
GOVERNMENT OF UNITED STATES OF AMERICA	88,497,713
2012	
EUROPEAN UNION	2,414,406
GOVERNMENT OF CZECH REPUBLIC	51,589
GOVERNMENT OF FINLAND	1,882,058
GOVERNMENT OF GERMANY	26,560,425
GOVERNMENT OF JAPAN	236,512,751
GOVERNMENT OF POLAND	158,143
GOVERNMENT OF REPUBLIC OF KOREA	50,000,000
GOVERNMENT OF UNITED KINGDOM	16,483,516
GOVERNMENT OF UNITED STATES OF AMERICA	163,986,290

4. ábra: A LOTFA támogatás megoszlása a befizető országok között.⁵⁴

A négy rendszernek (a fizetési rendszer még nem teljes) elméletileg ugyanazokat a számokat kellene mutatnia. Ennek ellenére 2010 szeptemberében az Afgán Belügyminisztérium személyügyi szervei tájékoztatása szerint az ANP aktuális létszáma az MPP alapján 111 774 fő, az ICRD alapján 125 218 fő, a PERSTAT alapján 120 504 fő, az AABIS alapján 113 225 fő.⁵⁵ A legnagyobb eltérés a személyazonosító-kártya nyilvántartási rendszerével van. Itt az eltéréseket rendfokozatra is lebontották, ami alapján tisztí rendfokozatúakból az ICRD alapján 22 698 fő, a

⁵⁴ http://www.af.undp.org/content/afghanistan/en/home/operations/projects/crisis_prevention_and_recovery/lotfa.html Letöltve: 2015.03.19.

⁵⁵ SIGAR 11-10 Audit Report 2011.Április 25. p.7 Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/2011-04-25audit-11-10.pdf> Letöltve: 2015.01.22.

személyügyi nyilvántartó rendszer (HRIS)⁵⁶ alapján 16 709 fő szolgált. Ugyanez a szám tiszthelyettesek esetében 25 761 és 7 556 fő volt. A közrendőrök vonatkozásában az ICRD 76 759 főt említ, viszont esetükben még nem létezik HRIS nyilvántartás.

Regisztrált ANP létszámok és HRIS adatbázis 2010 Szeptember

Rendfokozat	ICRB	HRIS	HRIS -ben nem szerepel
Tiszt	22,698	16,709	5,989
Tiszthelyettes	25,761	7,556	18,205
Közrendőr	76,759		76,759
Total	125,218	24,265	100,953

Source: Mol Registration ID Unit.

5. ábra: Az ICRD és HRIS adatbázis közötti különbségek⁵⁷

Ez utóbbi különösen veszélyes lehet nem csak korrupciós, hanem biztonsági oldalról vizsgálva is, hiszen – ha hihetünk a nyilvántartások adatainak – több ezer rendőrigazolvány létezik arra jogosulatlan személyeknél, ami rengeteg visszaéléshez jelenthet kiváló eszközt.

A helyzet természetesen nem csak negatív eseményekkel írható le, történnek pozitív változások is. Akadnak elkötelezett, az ország javításáért tenni kész rendőrök is. 2012-ben elkészült a rendőrség tíz éves stratégiai terve is, melyben 2022-re célul tűzték ki a professzionális polgári rendőrség kialakítását, a törvények által biztosított szabadságjogok megvalósulását, és a negatív diszkrimináció teljes eltüntetését a rendőri munkából.⁵⁸

Az afgán Belügyminisztérium álláspontja szerint a 34 tartományból 17 tartomány biztonságos, 5 közepes biztonságú, és 12 az, amelyekben napi harcok zajlanak. Mindezek mellett csak 9 olyan eljárás van, ahol a kormányzati hatalom megkérdőjelezhető.⁵⁹

⁵⁶ Human Resource Information System- HRIS

⁵⁷ SIGAR 11-10 Audit Report 2011. április 25. p.7

⁵⁸ HUGHES Michelle: USIP Special Report 346 (2014.05.) p.4.

Forrás: http://www.usip.org/sites/default/files/SR346_The_Afghan_National_Police_in_2015_and_Beyond.pdf Letöltve: 2015.03.17.

⁵⁹ ISAF/RSM RS Security Force Assistance Guide 3.0 2014. július 01.

Felhasznált irodalom:

- Aazem Arash, SAYED: ToloNews 2015.01.08. Forrás: www.tolonews.com/en/afghanistan/17763-unodc-blames-corruption-for-increased-drug-trafficking Letöltve: 2015.01.20.
- BURCH, Jonathon: 'Afghan govt must bring rights abusers to justice-UN', Reuters, 2008. március 18.
<http://www.alertnet.org/thenews/newsdesk/ISL173197.htm>
- CHIVERS, C.J., "With Marjah Largely Won, Marines Try to Win Trust," New York Times, 2010. március 1.
<http://www.nytimes.com/2010/03/01/technology/01cache>.
- CIA World Factbook/Afghanistan <https://www.cia.gov/library/publications/the-world-factbook/geos/af.html>
- CORDESMAN, Anthony H.: 141118_IV_Security_Transition_in_Afghanistan_17_NOV_2014_1.pdf http://csis.org/files/publication/141118_I_Security_Transition_in_Afghanistan_17_NOV_2014_0.pdf
- CSIS Afghan Forces on the Edge of Transition IV
- GIUSTOZZI, Antonio and ISAQZADEN Mohammad, Policing Afghanistan: The Politics of the Lame Leviathan (London: Hurst and Company, 2012)
- HUGHES, Michelle: USIP Special Report 346 (2014.05.) Forrás: http://www.usip.org/sites/default/files/SR346_The_Afghan_National_Police_in_2015_and_Beyond.pdf
- ISAF Insider Threat Handguide 2.0
- ISAF/RSM RS Security Force Assistance Guide 3.0
- MOLNÁR Ferenc Segélyezés és fejlesztés Afganisztánban – a nemzetközi közösség esélyei
[http://www.mat.hu/hun/downloads/docs/SVKK_Nézöpontok_2011_2_Segélyezés_és_fejlesztés_Afganisztánban%20\(MolnárF.\).pdf](http://www.mat.hu/hun/downloads/docs/SVKK_Nézöpontok_2011_2_Segélyezés_és_fejlesztés_Afganisztánban%20(MolnárF.).pdf)
- PLANTY, Donald J. , PERITO, ROBERT M.: USIP Special Report 322 Forrás: <http://www.usip.org/sites/default/files/SR322.pdf>
- SIGAR, Quarterly Report to Congress, 2014. október 30. Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2014-10-30qr.pdf>
- SIGAR 11-10 Audit Report 2011.Április 25. Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/2011-04-25audit-11-10.pdf>
- SIGAR 15-12 Audit Report 2014. Október Forrás: <https://www.sigar.mil/pdf/audits/SIGAR-Audit-15-12.pdf>
- SYED Sharif Amiri cikke 2015.01.18. Tolo Press Forrás: <http://www.tolonews.com/en/afghanistan/17878-police-officials-want-equipment-instead-of-more-training>
- TASKHIL - RS Security Force Assistance Guide 3.0
- The Constitution of Afghanistan 2004.01.26.

- WILDER, Andrew: Cops or Robbers? The Struggle to Reform the Afghan National Police 2007. július Forrás:
https://www.ecoi.net/file_upload/432_1186393076_cops-or-robbers-reforming-the-anp-ip-1.pdf
- www.sigar.mil/pdf/quarterlyreports/2014-10-30qr.pdf
- www.af.undp.org
- www.transparency.org/country#AFG